

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการฝึกอบรมธรรมศึกษาแก่พระสอนศีลธรรม*

APPLYING DIGITAL TECHNOLOGY IN TRAINING BUDDHIST MORAL

INSTRUCTORS IN DHAMMA EDUCATION

พระครูสังฆรักษ์นิตฺพนธ์ จีรวฑฒโน, พระครูปลัดหัตถพร ปิยธมฺโม,

พระครูโสภณทรวงศ์ (นิตฺติเมธี)

Phrakrusangkarakniphon Ciravaddhano, Phrakrupaladhattaporn Piyadhammo,

Phrakruasokpattaravong (Nirutthimedhee)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย, ประเทศไทย

Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Nongkhai Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: nipitpon.von@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วิเคราะห์ และเสนอแนวทางพัฒนาแนวปฏิบัติในการฝึกอบรมพระสอนศีลธรรมในยุคดิจิทัล เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนธรรมศึกษาให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมปัจจุบัน การศึกษาพบข้อจำกัดของการฝึกอบรมแบบดั้งเดิม เช่น เวลา สถานที่ บุคลากร และรูปแบบการเรียนรู้ที่ไม่ทันสมัย จึงเสนอการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นกลไกสำคัญในการฝึกอบรม รูปแบบการฝึกอบรมออนไลน์ที่เหมาะสม ควรส่งเสริมการเรียนรู้ที่เข้าถึงง่าย ยืดหยุ่น และปรับให้ตรงกับบริบทของผู้เรียนแต่ละคน ผ่านสื่อดิจิทัล เช่น วิดีโอ แอปพลิเคชัน ระบบ LMS และการประชุมออนไลน์ โดยผสมผสานหลักธรรมคำสอนกับการมีปฏิสัมพันธ์และการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ นอกจากนี้ ยังส่งเสริมการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และช่วยพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีของพระสอนศีลธรรมอย่างเหมาะสม ทั้งยังเปิดโอกาสให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างพระสอนศีลธรรมทั่วประเทศ ความท้าทายของพระสอนศีลธรรม เช่น ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยี การขาดทักษะดิจิทัลของพระสอนศีลธรรมบางส่วน และการรักษาแก่นแท้ของธรรมะในบริบทดิจิทัล โดยเฉพาะการลดทอนความสัมพันธ์ทางจิตวิญญาณในการเรียนรู้แบบออนไลน์ ผลกระทบจากการฝึกอบรมออนไลน์มีทั้งด้านบวก เช่น การเข้าถึงที่กว้างขวาง การประหยัดทรัพยากร การสร้างหลักสูตรที่ทันสมัย และการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ รวมถึงด้านท้าทาย เช่น ความน่าเบื่อของกิจกรรม ความตื่น心ของเนื้อหา

* Received: 19 March 2025; Revised: 12 June 2025; Accepted: 17 June 2025

และข้อจำกัดในการประเมินผล ดังนั้น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการฝึกอบรมพระสอนศีลธรรมอย่างเป็นระบบ จะช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนธรรมศึกษา พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางพัฒนาหลักสูตร การอบรม และการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในอนาคต

คำสำคัญ: เทคโนโลยีดิจิทัล, การฝึกอบรม, พระสอนศีลธรรม, ธรรมศึกษา

Abstract

This academic article aims to study, analyze, and propose practical guidelines for developing training practices for Buddhist moral instructors in the digital era, with the goal of enhancing the quality of Dhamma education in alignment with contemporary social contexts. The study identifies limitations in traditional training models, such as constraints of time, location, personnel, and outdated learning approaches. It therefore recommends the integration of digital technology as a key mechanism for training. An effective online training model should promote accessible, flexible, and context-responsive learning tailored to individual learners. This can be achieved through digital media such as videos, applications, learning management systems (LMS), and online conferencing, while integrating Buddhist teachings with interactive and hands-on learning experiences. Moreover, the model encourages continuous assessment and the development of appropriate digital skills among Buddhist instructors, as well as the formation of collaborative networks among instructors nationwide. Challenges faced by Buddhist moral instructors include unequal access to technology, varying levels of digital literacy, and the preservation of the spiritual essence of Dhamma within a digital context—particularly the diminished spiritual connection in online learning. The impact of online training is both positive, such as broader accessibility, resource efficiency, modernized curricula, and the creation of learning networks, and challenging, including activity monotony, superficial content, and limitations in evaluation. Therefore, the systematic application of digital technology in the training of Buddhist moral instructors is essential to elevating the quality of Dhamma education. This article also proposes

pathways for curriculum development, training improvement, and inter-agency collaboration to support sustainable advancement in the future.

Keywords: Digital Technology, Training, Buddhist Moral Instructors, Dhamma Education

บทนำ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา การฝึกอบรมพระสอนศีลธรรมเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ การขาดแคลนครูผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ไม่สอดคล้องกับบริบททางสังคมในปัจจุบัน ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้เกิดช่องว่างในการพัฒนาศักยภาพของครูพระสอนศีลธรรม ซึ่งกระทบต่อคุณภาพการเรียนการสอนในหลักสูตรธรรมศึกษาโดยรวม แม้ว่าจะมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ การสัมมนาวิชาการ และการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐและองค์กรศาสนา ทว่าแนวทางเหล่านี้ยังขาดความยั่งยืนและไม่สามารถรองรับความเปลี่ยนแปลงของบริบททางการศึกษาในยุคดิจิทัลได้อย่างเพียงพอ

ในปัจจุบัน เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรม โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ ที่ช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงเนื้อหา ส่งเสริมการเรียนรู้ต่อเนื่อง และช่วยพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของพระสอนศีลธรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (พระจิรกฤต รตนบุญ, 2566; พระครูพิพัฒนศาสนกิจจาทร (สนชัย ภูมิปาโล), 2564) แม้จะมีงานวิจัยก่อนหน้านี้ที่กล่าวถึงการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนธรรมศึกษา แต่ยังขาดการศึกษาที่มุ่งเน้นอย่างเจาะจงถึง “บทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการจัดการฝึกอบรมครูพระสอนศีลธรรม” ในลักษณะที่เป็นระบบและเชื่อมโยงกับการออกแบบหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาเครือข่ายทางวิชาชีพในระดับประเทศ

บทความนี้จึงมีความจำเป็นต่อวงวิชาการในด้านการศึกษาและศาสนา เนื่องจากตอบโจทย์ช่องว่างขององค์ความรู้เดิม โดยเสนอแนวทางใหม่ในการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการฝึกอบรมพระสอนศีลธรรมให้เกิดประสิทธิภาพ ยั่งยืน และสอดคล้องกับบริบททางสังคมร่วมสมัย

การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ เช่น ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทำให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างพระสอนศีลธรรมทั่วประเทศ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ (พระครู

วินัยธรปัญญา ปญญาวโร (ศรีสมุทร), 2564) เทคโนโลยีสารสนเทศยังช่วยขยายโอกาสการเผยแพร่พุทธศาสนาในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งหมดนี้จึงถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยพัฒนาครูพระสอนศีลธรรมให้ทันสมัย พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคดิจิทัล

แนวคิดและหลักการของการฝึกอบรมออนไลน์สำหรับครูพระสอนศีลธรรม

แนวคิดการฝึกอบรมออนไลน์สำหรับครูพระสอนศีลธรรม มุ่งเน้นการสร้างระบบการเรียนรู้ที่เข้าถึงได้สะดวกและเท่าเทียม ช่วยให้พระสอนศีลธรรมทุกรูป สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ได้จากทุกพื้นที่ โดยไม่มีข้อจำกัดด้านภูมิศาสตร์หรือเวลา ระบบนี้เอื้อต่อการเรียนรู้แบบยืดหยุ่นที่ผู้เรียนสามารถปรับให้เข้ากับตารางเวลาส่วนตัว ผ่านสื่อออนไลน์หลากหลายรูปแบบ เช่น วิดีโอ บทความ และระบบการจัดการเรียนรู้ (LMS) ทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพและตอบโจทย์ความต้องการเฉพาะบุคคล

การฝึกอบรมออนไลน์ ยังใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนผ่านกระดานสนทนา กลุ่ม อภิปรายออนไลน์ และชั้นเรียนถ่ายทอดสด ซึ่งส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์การสอนที่มีประสิทธิภาพ เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ ได้กล่าวไว้ว่า เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือช่วยประมวลผลข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ (เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ, 2562)

เนื้อหาการฝึกอบรมได้รับการออกแบบให้เหมาะสมกับบริบทการสอนศีลธรรม ครอบคลุมทั้งหลักธรรมะ การปฏิบัติจริง และการปรับตัวในโลกปัจจุบัน โดยใช้เทคโนโลยีเพื่อนำเสนอเนื้อหาที่เข้าใจง่ายและเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ ระบบการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ช่วยวัดผลสัมฤทธิ์และพัฒนาทักษะของพระสอนศีลธรรมอย่างต่อเนื่อง ผ่านการทดสอบความรู้ การทำงานกลุ่ม การสร้างบทเรียน และการประเมินจากเพื่อนร่วมงานและความคิดเห็นและแก้ปัญหา ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสารมีความก้าวหน้าทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา นอกจากนี้ ยังมีการจัดการเรียนการสอนที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอีกด้วย เช่น การเรียนออนไลน์ มีทั้งหมด 5 รูปแบบ ได้แก่ ออนไซต์ (On-site) เรียนที่โรงเรียนโดยมีมาตรการเฝ้าระวังตามประกาศของ ศบค. ออนแอร์ (On-air) เรียนผ่าน DLTV ออนดีมานด์ (On-demand) เรียนผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ ออนไลน์ (On-line) เรียนผ่านอินเทอร์เน็ต และออนแฮนด์ (On-hand) เรียนที่บ้านด้วยเอกสาร โดยสถานศึกษาสามารถจัดการเรียนในรูปแบบผสมผสาน (พระมหากุติพิสิฐ กิตติธมโม (จำพันธ์) และคณะ, 2566)

สรุปได้ว่า การฝึกอบรมออนไลน์สำหรับพระสอนศีลธรรม เป็นกลยุทธ์ที่นำเทคโนโลยีมาเสริมสร้างการเรียนรู้แบบยืดหยุ่น สะดวก และตอบสนองความต้องการเฉพาะบุคคล โดยยังคงเน้นการมีปฏิสัมพันธ์และพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการสอนศีลธรรมในยุคดิจิทัล

เทคโนโลยีดิจิทัลกับการฝึกอบรมธรรมศึกษาโอกาสและความท้าทาย

ในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลกำลังเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์การศึกษาทั่วโลก พระพุทธศาสนาและการเรียนการสอนธรรมศึกษา ก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงการปรับตัวตามกระแสนี้ได้ การผสมผสานระหว่างหลักธรรมอันลึกซึ้งกับนวัตกรรมทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ เปิดโอกาสใหม่ในการเผยแผ่พระธรรมคำสอน แต่ในขณะเดียวกัน ก็นำมาซึ่งความท้าทาย ในการรักษาแก่นแท้ของการศึกษาธรรมศึกษา ที่มีรากฐานอยู่บนจารีตประเพณีอันเก่าแก่ มีจุดเด่นและข้อท้าทายที่สำคัญ ดังนี้

1. โอกาสของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในฝึกอบรมธรรมศึกษา

1.1 การเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกและกว้างขวาง เทคโนโลยีดิจิทัลเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงเนื้อหาธรรมศึกษาได้ทุกที่ทุกเวลา โดยไม่มีข้อจำกัดด้านสถานที่หรือเวลา ผู้เรียนสามารถศึกษาธรรมะผ่านอุปกรณ์ดิจิทัลต่าง ๆ เช่น สมาร์ทโฟนและคอมพิวเตอร์ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว

1.2 การสร้างการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์และปรับตามความต้องการผู้เรียน เทคโนโลยีดิจิทัลส่งเสริมการเรียนรู้แบบปรับตามความต้องการ (Personalized Learning) และการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ ผ่านวิดีโอ การถ่ายทอดสด และการสนทนากลุ่มออนไลน์ ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น

1.3 การเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ระบบการเรียนการสอนออนไลน์ สามารถเก็บข้อมูลความก้าวหน้า คะแนนทดสอบ และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ความท้าทายในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกับธรรมศึกษา

2.1 การเข้าถึงและการใช้เทคโนโลยีที่ยังมีข้อจำกัด แม้เทคโนโลยีดิจิทัลจะช่วยอำนวยความสะดวก แต่ในบางพื้นที่หรือกลุ่มผู้เรียน การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์ดิจิทัลยังเป็นอุปสรรค ทำให้การฝึกอบรมธรรมศึกษาในบางพื้นที่ดำเนินไปได้ยากลำบาก

2.2 การขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยี พระสอนศีลธรรมบางท่าน อาจขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการสอน จึงจำเป็นต้องมีการฝึกอบรมเพิ่มเติม เพื่อให้สามารถใช้เครื่องมือดิจิทัลในกระบวนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ความยากในการรักษาความเป็นธรรมะในโลกดิจิทัล การถ่ายทอดธรรมะในโลกดิจิทัล ต้องรักษาสมดุลระหว่างการใช้เทคโนโลยีและการปฏิบัติธรรม การเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีอาจลดความสำคัญของการปฏิบัติธรรมตามคำสอน เช่น การทำสมาธิ การใช้เทคโนโลยีจึงต้องสอดคล้องกับหลักการทางพุทธศาสนาอย่างเหมาะสม

กล่าวโดยสรุป เทคโนโลยีดิจิทัล เป็นเครื่องมือที่เพิ่มโอกาสการเรียนรู้ธรรมศึกษาให้ยืดหยุ่นและปรับตัวตามผู้เรียน แต่ความท้าทายสำคัญคือการเข้าถึงเทคโนโลยี การปรับตัวของผู้สอน และการรักษาสมดุลระหว่างเทคโนโลยีกับการปฏิบัติธรรม

รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ที่เหมาะสมกับครูพระสอนศีลธรรม

รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ที่เหมาะสมกับพระสอนศีลธรรม ควรมีการออกแบบที่ส่งเสริมการเรียนรู้เนื้อหาธรรมะอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับหลักการของพุทธศาสนา ขณะเดียวกัน ก็ต้องปรับตัวให้เข้ากับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยรูปแบบที่เหมาะสมสามารถแบ่งออกเป็นส่วนต่าง ๆ เช่น การใช้แอปพลิเคชันเฉพาะทาง (Specialized Educational Applications) พระสุวรรณ สุขเมธปญโญ (ข้าพworthy) ศึกษาเรื่อง “ระบบการจัดการฝึกอบรมธรรมศึกษาผ่านแอปพลิเคชัน “พุทธัง ออนไลน์” สำหรับพระสอนศีลธรรม เป็นการวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระบบการจัดการฝึกอบรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท (2) เพื่อพัฒนาระบบการจัดการฝึกอบรมธรรมศึกษาผ่านแอปพลิเคชัน “พุทธัง ออนไลน์” (3) เพื่อประเมินประสิทธิภาพของระบบการจัดการฝึกอบรมธรรมศึกษาผ่านแอปพลิเคชัน “พุทธัง ออนไลน์” โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และโปรแกรมประยุกต์เพื่อการจัดการเรียนรู้ “พุทธัง ออนไลน์” หรือแอปพลิเคชันอื่น ๆ ที่ออกแบบมาเฉพาะสำหรับการสอนศีลธรรม สามารถช่วยให้การจัดการฝึกอบรม การสื่อสาร และการติดตามผลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ข้อดีของการใช้แอปพลิเคชันเฉพาะทาง ช่วยให้การเรียนการสอนธรรมะมีระบบและถูกต้องตามหลักการศีลธรรม (พระสุวรรณ สุขเมธปญโญ (ข้าพworthy), 2567)

สรุปได้ว่า รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ที่เหมาะสมกับพระสอนศีลธรรม ควรเน้นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ขณะเดียวกัน ต้องเสริมสร้างการเรียนรู้เชิงปฏิบัติและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ผ่านการทำงานร่วมกัน เพื่อตอบโจทย์การพัฒนาการสอนศีลธรรมในโลกดิจิทัล

การปรับตัวของพระสอนศีลธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

การปรับตัวนับเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคดิจิทัล ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนธรรมะ ไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างการเข้าถึงเนื้อหาทางศีลธรรมได้สะดวกมากยิ่งขึ้น หากยังเอื้อให้เกิดความเข้าใจในหลักธรรมอย่างลึกซึ้งมากขึ้นอีกด้วย

จากการศึกษาของพระสาโรจน์ ธีรภทฺโท (นิมเนียม) ได้กล่าวถึงแนวทางในการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์เพื่อการสอนศีลธรรมว่า ควรออกแบบให้มีเนื้อหาครอบคลุมทั้งด้านศีลธรรมและสาระทางโลก โดยเน้นความน่าสนใจ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องได้อย่างสะดวก ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น เคเบิลทีวี ทีวี่ดาวเทียม หรือสื่อดิจิทัลอื่น ๆ ทั้งในรูปแบบภาพและเสียง ซึ่งล้วนเป็นส่วนหนึ่งของคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านศีลธรรมในบริบทสมัยใหม่ (พระสาโรจน์ ธีรภทฺโท (นิมเนียม), 2561)

กล่าวโดยสรุป การปรับตัวของพระสอนศีลธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพและทันสมัยมากยิ่งขึ้น โดยการพัฒนาทักษะในการใช้เทคโนโลยี การปรับแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสม การสร้างสื่อและเนื้อหาที่สอดคล้องกับยุคสมัย ตลอดจนการสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ จะช่วยให้พระสอนศีลธรรมสามารถถ่ายทอดหลักธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนในสังคมยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง

รูปภาพ: โครงการพัฒนาศมรณะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
จัดโดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ผลกระทบของการฝึกอบรมออนไลน์ต่อการศึกษาธรรมในสังคมปัจจุบัน

ผลกระทบของการฝึกอบรมออนไลน์ แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านบวกและด้านท้าทายที่เกิดขึ้น เมื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในกระบวนการเรียนรู้ทางธรรมะศึกษา ดังนี้

1. การเข้าถึงการศึกษาธรรมะที่กว้างขวางขึ้น

1.1 ด้านบวก การฝึกอบรมออนไลน์ทำให้การศึกษาธรรมะเข้าถึงผู้คนได้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในพื้นที่ห่างไกลหรือในต่างประเทศ ทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ธรรมะผ่านอินเทอร์เน็ตได้ตลอดเวลาและจากทุกสถานที่ ซึ่งช่วยเสริมสร้างศักยภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในวงกว้าง

1.2 ด้านท้าทาย การเข้าถึงที่ง่ายขึ้น อาจทำให้ผู้เรียนขาดความทุ่มเทและความตั้งใจในการเรียนรู้ หากไม่มีการจัดการเวลาที่เหมาะสม หรืออาจมีผู้ใช้ประโยชน์จากการศึกษาออนไลน์โดยไม่มุ่งหวังความเข้าใจที่แท้จริง

2. การปรับตัวของพระสอนศีลธรรม

2.1 ด้านบวก พระสอนศีลธรรม ต้องปรับตัวใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอน สามารถพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีและสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัลได้เป็นอย่างดี ทำให้เนื้อหาธรรมะเข้าถึงคนรุ่นใหม่และทันสมัยมากขึ้น

2.2 ด้านท้าทาย การฝึกอบรมออนไลน์ต้องการทักษะทางเทคโนโลยีที่ดี ทำให้พระสอนศีลธรรมบางรูปที่ยังไม่มีทักษะเหล่านี้ อาจประสบปัญหาในการจัดการการเรียนการสอนและการทำงานเทคโนโลยี

3. การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนธรรมะ

3.1 ด้านบวก การเรียนออนไลน์เปิดโอกาสให้พระสอนศีลธรรมสามารถใช้สื่อการสอนที่ทันสมัยและสร้างสรรค์มากขึ้น เช่น วิดีโอ, การบรรยายออนไลน์, และการใช้สื่อแบบอินเทอร์แอคทีฟ นอกจากนี้ การฝึกอบรมออนไลน์ ยังสามารถใช้ข้อมูลและสื่อการเรียนรู้จากหลายแหล่งได้พร้อมกัน ซึ่งช่วยเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

3.2 ด้านท้าทาย บางครั้งการสอนออนไลน์ อาจขาดการปฏิสัมพันธ์โดยตรงระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับการเรียนรู้ธรรมะ การเข้าใจแนวคิดเชิงลึกทางธรรมะผ่านการฝึกอบรมออนไลน์ อาจเป็นเรื่องยากสำหรับผู้เรียนบางกลุ่ม

4. การเชื่อมโยงเครือข่ายสังคมธรรมะ

4.1 ด้านบวก การฝึกอบรมออนไลน์ช่วยสร้างเครือข่ายสังคมทางธรรมะที่เข้มแข็งมากขึ้นผ่านการสื่อสารออนไลน์ เช่น การจัดกลุ่มศึกษาและอภิปรายทางธรรมะ ผ่านฟอรัมหรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและคำสอนกันได้ โดยไม่ต้องมีข้อจำกัดทางสถานที่

4.2 ด้านท้าทาย การมีปฏิสัมพันธ์ผ่านช่องทางออนไลน์ อาจขาดความลึกซึ้งทางจิตวิญญาณเทียบกับการศึกษาธรรมะแบบพบปะกันตัวต่อตัว ทำให้ความสัมพันธ์ในเชิงจิตวิญญาณระหว่างครูและลูกศิษย์ลดลง

5. การประเมินผลและการพัฒนาความเข้าใจธรรมะ

5.1 ด้านบวก การฝึกอบรมออนไลน์ สามารถใช้เครื่องมือดิจิทัลในการติดตามและประเมินผลการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การทดสอบออนไลน์ การเก็บข้อมูลพัฒนาการของผู้เรียน และการให้คำปรึกษาเฉพาะตัวผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ทำให้สามารถปรับปรุงหลักสูตรและการสอนได้ตามความต้องการของผู้เรียนได้อย่างรวดเร็ว

5.2 ด้านท้าทาย การประเมินผลทางออนไลน์ อาจไม่สามารถวัดความเข้าใจเชิงลึกของผู้เรียนในทางธรรมะได้ดีพอ เนื่องจากการฝึกอบรมออนไลน์ อาจเน้นเพียงการทดสอบเชิงความรู้มากกว่าการฝึกปฏิบัติธรรมที่ต้องมีการลงลึกในจิตใจ

5.3 ผลกระทบ การจัดการเรียนการสอนย่อมประสบปัญหาและอุปสรรคในระดับที่แตกต่างกันไป ตามบริบทและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาแต่ละแห่ง โดยเฉพาะในโรงเรียนที่ขาดแคลนทรัพยากรหรือมีข้อจำกัดด้านพื้นที่และการสนับสนุน ทั้งนี้ พระสอนศีลธรรมบางท่านยังขาดการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความน่าสนใจและดึงดูด ส่งผลให้นักเรียนเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย ขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ และมีแนวโน้มที่จะง่วงนอนระหว่างการเรียน นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนธรรมะ ยังมียุ่อย่างจำกัด กิจกรรมส่วนใหญ่มักมีลักษณะเรียบง่าย ขาดความแปลกใหม่ และมีรูปแบบซ้ำเดิม ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพและความน่าสนใจของการเรียนการสอน (พระครูขันตยาภิรักษ์ (บรรยง ปุณ โณ), 2562)

สรุปได้ว่า การฝึกอบรมออนไลน์มีผลกระทบที่สำคัญต่อการศึกษาระบบในสังคมปัจจุบัน โดยเปิดโอกาสให้คนจำนวนมาก สามารถเข้าถึงการเรียนรู้ธรรมะได้อย่างกว้างขวางและสะดวกมากขึ้น แม้จะมีข้อท้าทายบางประการเกี่ยวกับการขาดปฏิสัมพันธ์ทางจิตวิญญาณ และความซับซ้อนในการประเมินผล แต่การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอนธรรมะ ยังคงเป็นทางเลือกที่สำคัญและจำเป็นในยุคดิจิทัล

ประโยชน์การจัดการฝึกอบรมธรรมศึกษาในยุคดิจิทัลสำหรับพระสอนศีลธรรม

ประโยชน์การจัดการฝึกอบรมธรรมศึกษาในยุคดิจิทัลสำหรับพระสอนศีลธรรม สามารถนำมาปรับไปใช้ในการสอนให้มีประสิทธิภาพ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนโดยตรง และผลที่ได้รับจากการอบรมครั้งนี้ พระสอนศีลธรรมยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยมีเทคนิคและวิธีการในรูปแบบต่าง ๆ ให้ทันสมัยในสังคมยุคปัจจุบัน (เทพประวิณ จันทรแรง, 2565) ดังนี้

1. การเข้าถึงการฝึกอบรมที่สะดวกและรวดเร็ว

การจัดการฝึกอบรมผ่านระบบดิจิทัล ช่วยให้พระสามารถเข้าถึงเนื้อหาการเรียนรู้ได้ง่ายจากทุกที่ ทุกเวลา โดยไม่ต้องเสียเวลาเดินทางไปยังสถานที่ฝึกอบรมจริง ทำให้สามารถจัดการตารางการเรียนรู้ได้ยืดหยุ่นมากขึ้น และเหมาะสำหรับพระสงฆ์ที่มีภารกิจประจำวัน

2. การพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีของพระสอนศีลธรรม

การฝึกอบรมในยุคดิจิทัล มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้แก่พระสอนศีลธรรม โดยเฉพาะการใช้สื่อดิจิทัลและแพลตฟอร์มการเรียนการสอนออนไลน์ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่จำเป็นต่อการเผยแผ่หลักธรรมและจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและตอบสนอง

ความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน การส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ ยังช่วยเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยแนวคิดการเรียนออนไลน์ซึ่งเคยเป็นที่คั่นหูแต่ไม่แพร่หลาย ได้รับความสนใจและยอมรับอย่างกว้างขวางมากขึ้นในระยะหลัง (กรกฤษณ์ โปตาพล, 2568)

3. การสร้างหลักสูตรที่หลากหลายและทันสมัย

การฝึกอบรมในรูปแบบออนไลน์ มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรให้มีความหลากหลายและทันสมัย โดยสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้หลากหลายรูปแบบ เช่น วิดีทัศน์ การสัมมนาผ่านระบบออนไลน์ แบบฝึกหัดเชิงโต้ตอบ และสื่อมัลติมีเดียอื่น ๆ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกและได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่น่าสนใจมากยิ่งขึ้น เทพประวิณ จันทรแรง กล่าวถึงการพัฒนาลัทธิศูทรอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ว่ามีการบูรณาการในหลายด้าน ได้แก่ (1) ความรู้กับกระบวนการเรียนรู้ (2) พัฒนาการทางสติปัญญากับจิตใจ (3) ความรู้กับการปฏิบัติ (4) สิ่งที่เรียนในโรงเรียนกับชีวิตประจำวัน และ (5) การบูรณาการข้ามวิชาโดยใช้เนื้อหาของวิชาหนึ่งสนับสนุนอีกวิชาหนึ่ง (เทพประวิณ จันทรแรง, 2565)

4. การสร้างเครือข่ายระหว่างครูพระสอนศีลธรรม

การจัดฝึกอบรมออนไลน์ ทำให้พระสอนศีลธรรมสามารถเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับพระสงฆ์และผู้สอนท่านอื่น ๆ ได้จากทุกที่ ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ การสร้างเครือข่ายนี้ช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวทางการสอนธรรมะที่หลากหลาย และสร้างความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งในกลุ่มพระสอนศีลธรรม คู่มือประกอบการประเมินแผนพัฒนาสำนักงานพระสอนศีลธรรม พ.ศ. 2566 – 2570 กล่าวว่า เป้าประสงค์ที่ 1.4 พุทธนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนศีลธรรมในสถานศึกษา เป็นการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการการยกระดับองค์ความรู้สู่พุทธนวัตกรรมที่หลากหลาย

5. การติดตามและประเมินผลการฝึกอบรม

การฝึกอบรมในยุคดิจิทัล ช่วยให้สามารถติดตามและประเมินผลการเรียนรู้ได้ง่ายผ่านระบบดิจิทัล เช่น การเก็บคะแนน การทำแบบทดสอบออนไลน์ และการเก็บข้อมูลผู้เรียนในเชิงสถิติ ทำให้ครูสามารถติดตามพัฒนาการของผู้เรียนได้อย่างใกล้ชิด และนำผลการประเมินไปปรับปรุงหลักสูตรหรือการสอนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

6. การประหยัดทรัพยากรและเวลา

การฝึกอบรมในรูปแบบออนไลน์ มีส่วนช่วยลดต้นทุนด้านการจัดการและทรัพยากร อาทิ ค่าเดินทาง ค่าสถานที่ และค่าใช้จ่ายในการจัดหาอุปกรณ์ ส่งผลให้สามารถดำเนินการฝึกอบรมได้บ่อยครั้งยิ่งขึ้น และครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายในวงกว้าง นอกจากนี้ ยังช่วยประหยัดเวลาในการเตรียมเอกสาร และลดภาระจากกระบวนการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบเดิม การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ผ่าน การฝึกอบรมออนไลน์ ถือเป็นแนวทางสำคัญที่เอื้อให้เกิดการบูรณาการระหว่างหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทั้งด้านจิตใจและสังคมอย่างยั่งยืน (พระครูสิริเจติยานุกิจ, 2565)

สรุป

การศึกษาและวิเคราะห์บทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการฝึกอบรมพระสอนศีลธรรมในยุคปัจจุบัน โดยเน้นการพัฒนาหลักสูตรธรรมศึกษาให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผลการศึกษาพบว่า การฝึกอบรมออนไลน์ช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงองค์ความรู้ และส่งเสริมทักษะด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การนำสื่อมัลติมีเดียและช่องทางการสื่อสารแบบโต้ตอบมาประยุกต์ใช้ ยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างพระสอนศีลธรรมได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งให้เห็นถึงความท้าทายสำคัญ เช่น ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต และความจำเป็นในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของพระสอนศีลธรรมให้ครอบคลุมทั่วถึง ตลอดจนการรักษาแก่นแท้ของการเรียนรู้ธรรมศึกษาที่ต้องอาศัยปฏิสัมพันธ์และการปฏิบัติจริง ดังนั้น การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการฝึกอบรมธรรมศึกษา จะช่วยยกระดับคุณภาพและประสิทธิผลของการเรียนการสอน ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัล และสนับสนุนการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนอย่างกว้างขวางและยั่งยืน ทั้งนี้ การพัฒนาหลักสูตรและระบบฝึกอบรม ควรคำนึงถึงบริบทเฉพาะของครูพระสอนศีลธรรม เพื่อให้เกิดการปรับตัวและพัฒนาอย่างเหมาะสมในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาพบว่า การฝึกอบรมธรรมศึกษาในยุคดิจิทัล มีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะในด้านการเข้าถึงองค์ความรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ผ่านเทคโนโลยี และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างครูพระสอนศีลธรรม เพื่อให้การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลบรรลุผลอย่างยั่งยืน จึงมีข้อเสนอแนะที่สำคัญ ดังนี้

1. พัฒนาหลักสูตรอบรมที่ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับบริบทของพระสอนศีลธรรม โดยบูรณาการหลักธรรมคำสอนเข้ากับสื่อและเครื่องมือดิจิทัล เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งในชั้นเรียนและการเรียนรู้ทางไกล
2. จัดตั้งระบบสนับสนุนด้านเทคโนโลยี เช่น การอบรมเสริมทักษะ การให้คำปรึกษาทางเทคนิค และการเข้าถึงแพลตฟอร์มที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย
3. ดำเนินการประเมินผลแบบต่อเนื่อง ครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ รวมถึงการนำไปประยุกต์ใช้จริง เพื่อปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบ
4. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันทางศาสนาและหน่วยงานเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาเครื่องมือ สื่อ และแนวทางที่ตอบสนองต่อบริบทของครูพระอย่างแท้จริง
5. มุ่งเน้นการวิจัยและพัฒนาแนวทางการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI), การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) และการสร้างชุมชนการเรียนรู้ดิจิทัล เพื่อพัฒนาสมรรถนะของครูพระให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- กรกฤษณ์ โปตาพล. (2563). *การจัดการเรียนรู้ออนไลน์: วิธีที่เป็นไปทางการศึกษา*. เรียกใช้เมื่อ 3 มีนาคม 2568 จาก <https://www.slc.mbu.ac.th/article/28181/การจัดการเรียนรู้ออนไลน์/>.
- เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ. (2562). *การประเมินคุณภาพการบริการ มิติ 5 Five dimension of service quality*. เรียกใช้เมื่อ 3 มีนาคม 2568 จาก <https://shorturl.asia/VGg9l>
- เทพประวิณ จันทรังษ. (2565). การพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(6), 30-43.

- พระครูขันตยาภิรักษ์ (บรรยง ปุณฺณ). (2562). การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ใน *ปริญญาพุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูพิพัฒนศาสนกิจจาทร (สนชัย ภูมิปาโล). (2564). รูปแบบการจัดการศึกษาธรรมศึกษาตามระบบ E-Learning ของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(1), 125-136.
- พระครูวินัยธรปัญญา ปญฺญาวโร (ศรีสมุทร). (2564). การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนายุคดิจิทัล. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(4), 424-433.
- พระครูสิริเจติยานุกิจ. (2565). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีของคณาจารย์คณะครูศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัยสงฆ์นครพนม. *วารสารปัญญาปณิธาน*, 7(1), 69-82.
- พระจิรฤต รตนปุณฺณ. (2566). การจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมในศตวรรษที่ 21. *วารสารชัยมงคลปริทรรศน์*, 3(1), 13-19.
- พระมหากฤติพิสิฐ กิตติธมฺโม (จำพันธ์) และคณะ. (2566). การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์ของคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในยุค New Normal. *วารสารปัญญาปณิธาน*, 8(2), 57-70.
- พระสาโรจน์ ธีรภทฺโท (นันทนิม). (2561). การใช้สื่อดิจิทัลเพื่อจัดการสอนศีลธรรมสำหรับนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุวรรณ สุขเมธปุณฺณ (ข้าโพธิ์ทัย). (2567). ระบบการจัดการฝึกอบรมธรรมศึกษาผ่านแอปพลิเคชัน “พุทธัง ออนไลน์” สำหรับครูพระสอนศีลธรรม ในสำนักเรียนคณะเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร. *วารสารเสียงธรรมจากมหายาน*, 10(2), 313-324.